

НЕБЕНА

Валентина Маринова

Когато се завърна преди година от Франкфурт, това кафене на Шишман му стана любимо. Обичаше да седи на това място дълго. Знаеше, че има смисъл да наблюдава галерията на човешкия живот, с неговите смели и понякога тъжни експозиции. Тук идваха най-вече млади хора и не „рисуваше“ да го видят някои от „оцелелите“ приятели от Академията. В онези години разбра, че най-близкият му приятел, син на един от влиятелните художници по онова време, е писал доноси срещу него и ако не бе тръгнал в онзи септемврийски ден с Берти, щеше да има сериозни неприятности с властта. Съдбата го размина с това минало чрез своите малки чудеса. Като най-виروглав, тогава имаше неблагодарумието да направи шаржове на двама негодници, за които се знаеше, че доносничат, но по-лошото в случая бе, че ги даде за печат в студентския вестник. Не ги отпечатаха, разбира се, но го принудиха да прекъсне следването си и му приписаха утежняващи ситуацията деяния.

В онова шеметно лято, в любимия Созопол, при него – студента, който правеше портрети на улицата, – дойде семейство немскоговорящи. Жената му показа снимка на майка си и поиска да и направи портрет. Кой знае защо му даде една пожълтяла снимка на жена около трийсетте. Вероятно фотографията беше правена преди повече от четиридесет години. Докато прерисуваше, а той вече го правеше доста механично, с рутина, която започваше да го терзае, сега неусетно потъваше в очите, косите и устните на жената от снимката. Впечатляваше се от гладката и лъскава коса, от линията на шията, която му говореше много. Почти колкото замечтания, унесен и сенчест поглед. Знаеше, че вече е виждал някъде тази жена.

Точно като един обезумял Пигмалион завърши портрета още на следващия ден. Но не бързаше да го изложи. Осъзнаваше, че ще му е трудно да се раздели със сенчестия и меланхолен поглед, който го отнасяше далеч, към нещо по-познато и свое. Имаше я тази далечност. И тогава реши да направи втория портрет за себе си.

Сезонът в Созопол беше в стихията си. Главната улица беше превзета от десетки хиляди сърца, които трептяха на различни вълни. Енергията на тълпата го засмукваше, но той не се чувстваше гост в този град. Смуглите тела на жените властваха в изящната си голота. Дрехите по-скоро разкриваха и приютяваха ухаеща на море и пясък плът. Имаше предчувствие за нощни приключения, за изненади, страст. Влезе в пощата да пусне запис до София. И тогава,

както бързаше потънал в тълпата на главната улица, погледна към морето. Усети слабост някъде в гърдите. Разбра някак, усети, че няма да вижда това море дълго. Че ще бъде далече от любимия летен град. Че улиците му ще бъдат пълни и без него, и всичко ще е същото, само той няма да е тук. Да се разтваря в соления му бриз, от който сутрин очите сълзят. И Созопол ще осъмва и заспива без никой да подозира за неговата липса.

Жената от портрета може би е с тези меланхолни очи, защото боледува от някаква раздяла. Беше сигурен в това. Прочете го ясно в погледа си в огледалото. Такъв е този поглед и не можеше да се обърка.

Берти беше красива и луда, а той – последна година в академията, щастливо женен с дъщеря на пет. И още по-щастливо влюбен в бабата на Берта, чийто портрет трябваше да нарисува. За няколко месеца влезе в такъв водовъртеж, че се усъмни генерално във възможността да проектира живота си. Дори и в кратки срокове.

Тя, Берти дойде да вземе портрета. Позна я веднага. Беше я рисувал вече. Не. Беше рисувал всъщност баба ѝ, но всичко си беше на мястото – и меката линия на шията, фините коси, и меланхолните очи. Беше дошъл краят на август. С Берта не искаха и не можеха да бъдат разделени. Най-тежко му беше за Невена и детето. Не разбра как, но когато реши да ѝ каже, Невена сякаш знаеше. Имаха много общи приятели, явно някой вече я беше информирал. Разводът мина технически безпрепятствено и много мъчително емоционално за двамата. Трудните решения боляха, но имаше неизбежност в тях. Като лечение, което трябва да ти възвърне здравето.

Художникът отдъхваше, както обикновено, в любимото си кафене на Шишман и се взираше в лицата на младите момичета, насядали наоколо. В подобни моменти влизаше в ролята на воайор. Очакваше да разпознае някого, с когото никога досега не беше успял да се види. Осъзнаваше, че дори и да не си признава, мисълта за това го терзае. Не беше виждал дъщеря си приблизително от осемнайсет години. Знаеше, че има и внучка. За раждането на внучката Невена беше разбрал от приятели, а не от дъщеря си, която живееше в Париж. Знаеше също, че всяко лято прекарват по два месеца в София. Дали ще разпознае внучка си сред другите момичета? Ще му подсказе ли нещо – дали интуицията ще раздвижи кръвта му, паметта на клетките или нещо друго, че ето, това момиче, е неговата внучка. Преди седмица му се стори, че на улицата се размина с момиче, което напомняше на дъщеря му, с която се беше виждал няколко пъти в чужбина. Имаше енергична, почти мъжка походка и дълги, фини коси. Когато се разминаха, му се стори, че в погледа и извивката на шията на момичето има някаква смущаваща познатост и близост. Добре, че то не забеляза любопитството му.

„Вие ли сте художникът Румен Серафимов?“ – светлокосо и тънко девойче, с особен акцент, виолетов поглед и трапчинки на бузите се беше приближило незабелязано до него. Че е Румен Серафимов – да. Но защо ще се интересува това дете от него? Сигурно е от Художествената академия. Всъщност от него ли се интересуваше или от друг, чието име беше същото? Имаше странното чувство, че е излязъл от аза си и витае като ненужно допълнение към него.

Изведнъж добре познатите предмети му се сториха променени, столът беше прекалено нисък спрямо масата и едва сега видя, че ъглите и са охлузени. Ръцете му стискаха безвкусна порцеланова чаша с излишно силно кафе.

„Мисля, че имате право. С голямо удоволствие Румен, Румен Серафимов, художник.“ – подаде на девойката ръка. Сега вече му се стори странно. Потвърди, че е художник, но не беше сигурен дали казва истината към настоящия момент. Освен няколко рисунки, от година не беше създавал нищо. Драматично отхвърляше покани за изложби. След това се каеше по цели седмици, но нямаше вдъхновение за работа. Не вярваше в миналата слава, миналото не му принадлежеше. Беше на едно друго същество, много по-всеядно и безкритично. Един обременен човек, който дори за цвета на залеза се допитваше до някой от големите. Не можеше да допусне разрива с всичко научено. Имаше панически страх да се покаже, да го видят и да го разберат. Въпреки натрупванията, въпреки влиянията, да видят него самия и Нещото, което правеше работите му различни. То не беше много, едва се прокрадваше. Той знаеше, че е отговорен за това Нещо. Публиката го харесваше, приятелите, дори изкуствоведите от чужбина пишеха за таланта му. Но той се терзаше, че годините и работата не можаха да го сблизат с него самия.

„Да...приятно ми е, Румен Серафимов, художник.“ – чу се да повтаря.

„Знаете ли, моята баба ми е говорила много за Вас. Даже имаме Ваши картини у дома, тук в София. Виждала съм Ви в едни каталози, които намерих у нея и направих връзка с картините Ви. Вие се познавате с нея. Баба се казва Невена. И тя е художничка – Невена Узунова. И аз съм Невена.“

Усети особено олекване в горната част на тялото и в същото време някаква слабост в гърдите, която учестваше дишането. „Знае за мене от баба си. И нищо повече.“

„А вие сигурно учите в Академията, щом се интересувате от картини? Признавам, не ми се случва често студенти да искат да си поговорят с мен.“ Не искаше да предизвиква комплименти, но се получи точно така. Знаеше, че няма нищо общо с Академията, защото българският очевидно не ѝ беше силен. А и на години беше около седемнайсет.

„Отдавна Ви наблюдавам, но ето днес реших да се представя.“ Винаги беше гледал с хладна ирония за подобни срещи по филмите и със сигурност губеше чувството за реалност в момента. Беше чел за жена си, знаеше за изложбите ѝ, следеше информацията в Мрежата.

„Аз много добре познавам баба Ви, Невена.“ Приличаше на Невена в походката, а и в някои мимики, начина, по който примигваше, когато задаваше въпрос. И странно, отново се появи чувството, че излиза от себе си, че е друг, млад, че част от него е останала другаде.

„Тогава, ако имате време, можем да идем до ателието, съвсем наблизо е. Помагам и по два часа на ден. Не уча в Академията, с мама живеем в Париж и с баба се виждаме само през лятото. Тя подготвя изложба след месец, но засега се пази все още в тайна“ – усмихна трапчинките си Невена.

Беше мислил за тази среща, за срещата си с Невена, с внучката, която никога не беше виждал, за дъщеря си. Какво ли не бе мислил през годините.

С Берти не можах да имат деца и сега тази лавина на пропуснатото време с близките му предизвикваше радост и тревога едновременно, изпълваха го нежност и вина. Той, творецът, осъзнаваше, че въпреки всички свои светове, имаше център вътре него, към който се завръща.

Влязоха в тесен, тъмен коридор, стълби с гипсови скулптури по тях. Видя името на звънеца. Невена позвъни, другата Невена извика отвътре:

„Влизай, отворено е!“

„Бабо, не съм сама, водя някой!“

Видя я до статива. Беше все още с гръб към тях. По стените и по пода имаше огромни платна. На сива, метална етажерка бяха наредени портрети и снимки. Видя свои снимки, които Берти му беше правила, когато пътуваха по света – Израел, Египет. Видя снимка на Берти, на друга снимка бяха Невена и Берти. Една на дъщеря си, на малката Невена. Как е възможно тези снимки да са тук? За секунди превъртя лентата назад. Усети смазващо сърцебиене, биеше и в слепоочията. Още веднъж преживя загубата на Берти. Не беше успяла да му каже. Или просто не е искала, не е открила начина. Невена също.

Тя беше оставила платното и вече беше до него, хвана го за ръката. Малката стоеше стъписана и не знаеше какво да каже.

„Ти?! Как се намерихте с Невена?“ Беше се смалила, толкова крехка, но лицето ѝ беше ведро и все още гладко; коса на кок, която преди носеше пусната.

„С Берта се познавахме от деца, нямаше как да знаеш.“ каза тихо Невена.

Погледна към внучката, после към Невена. Думите му убягваха...